

SILMÄLASIKOOMIKON TEOT

Kari Glödstaf (2022) *Harold Lloydin elämä ja elokuvat*. Turku: Kustantamo Helmivyö. 195 s.

Harold Lloyd tunnetaan yhtenä amerikkalaisen mykkäelokuvakomedian kolmesta suurista tekijänimestä yhdessä Charles Chaplinin ja Buster Keatonin kanssa. Hän on kuitenkin kolmikosta eräällä tavalla tuntemattomimmaksi jäänyt, sillä hänestä ei ole julkaistu ollenkaan samassa mittakaavassa sen paremmin tutkimus- kuin populaarikirjallisuuttakaan kuin kahdesta kollegastaan. Syynä tähän voi arvella olevan Lloydin silotellumpi koomikopersonaalisuus ja julkisuuskuva: amerikkalaisen unelman niin elokuviansa tarinoissa kuin yksityiselämässään toteuttanut naapurinpojan rillipäinen hahmo karttoi monien mykkäkoomikoiden rosoisuutta valkokankaalla ja yksityiselämässään.

Kolmikoon asema elokuvahistoriassa perustuu heidän tuotantojensa lisäksi oikeaan aikaan sijoittuneisiin uran nousu- ja huippukohtiin. Mykkäelokuvakauden viimeiset puolisentoista vuosikymmentä nostivat Hollywood-elokuvat ensimmäisen maailmansodan vaikutusten jälkeen määräävään asemaan koko maailman valkokankailla ja samalla mykkäelokuvan estetiikka kehittyi nopeasti ennen äkillistä katoamistaan äänielokuvien tulon myötä. Tunnetuimmat mykkäkoomikot kuuluivat harvoin ajan elokuvantekijöihin, joiden töitä saattoi edes jossain määrin nähdä seuraavina vuosikymmeninä.

Kari Glödstaf on mykkäelokuvaharrastaja, joka on julkaissut aihetta käsitteleviä kirjoituksiaan niin kirjoina kuin netissäkin. Lisäksi hän on toiminut vuosia Forssan mykkäelokuvafestivaalin taiteellisena johtajana. Glödstafin

kirja *Harold Lloydin elämä ja elokuvat* koostuu kahdesta osasta. Aluksi on suppeahko elämäkerta ja sitten laajempi kommentoitu filmografia. Vaikka Lloydista on maailmalla julkaistu kirjoja ja hän kirjoitti myös omaelämäkerran, on suomenkielinen yleisesitys toki ensimmäisenä laatuaan paikallaan. Filmografiaisuus on yrityksenä haastavampi, sillä varsinkin 1910-luvulta tietojen säilyminen elokuvista nykyaikaan on usein vähintään epämääräistä. Tuotantoyhtiöt eivät aina pitäneet kirjaa tuotantojensa yksityiskohdista, eikä aina ole selvää edes se, mistä elokuvanimikkeestä kulloinkin on kyse. Ajan elokuvakulttuuria leimasi vielä paljolti elokuvan varhaisvaiheiden esoteerisuus. Lisävaikeutena on tietysti se, että suuresta osasta Lloydinkaan mykkäelokuvia ei ole säilynyt esityskopioita tai ylipäätään mitään liikkuvan kuvan filmimateriaalia.

Mykkäelokuvakomedian historian näkökulmasta Harold Lloydin uran alku poikkeaa varsinkin yhdessä suhteessa oleellisesti kahden pääkilpailijansa vastaavista. Chaplin ja Keaton toimivat monien muiden tuntemattomampien kollegoidensa tapaan koomikkoina ja kehittivät koomikkohahmoja elokuvan ulkopuolella lavaesitysperinteessä ennen elokuvaan siirtymistään. Vasta myöhemmin elokuvaurallaan heidän voi sanoa oppineen myös hyviksi näyttelijöiksi, mikä puolestaan ei onnistunut kaikille vaatimattomamman uran tehneille mykkäkoomikoille. Näin Chaplin ja Keaton pystyivät jatkamaan myös äänielokuvassa. Lloyd sen sijaan pyrki nuorena nimenomaan vakavasti otettavaksi näyttelijäksi ja kehitti

koomikontaitojaan ja -hahmojaan tehdessään elokuvaauransa varhaisvaiheessa vuosina 1915–1919 suuren määrän yksi- ja kaksikelaisia filmikomedioita. Tällä kehityskululla on ratkaiseva merkitys hänen menestysvuosiensa tunnetulle koomikkohahmolle, silmälasipojal- le, joka kaikista koomisista tempuistaan huolimatta on paljon vankemmin sisällä elokuvien tarinamaailmassa kuin Chaplinin kulkuri tai Keatonin kivikasvo.

Harold Lloydille äänielokuva muodostui kuitenkin lopulta haastavammaksi kuin mainituille mykkäkoomikkokollegoilleen. Vaikka elokuvat aluksi menestyivät, Lloydin ura loppui käytännössä jo 1930-luvulla alavireisesti. Ilman elokuvauraa edeltävää koomikkokoke- musta hän joutui palaamaan uusissa eloku- vissaan nuoruutensa tarinanäyttelemiseen, ei- vätkä tulokset olleet enää niin hauskoja. Lloyd hankki myös oikeudet vanhoihin elokuviinsa, mutta piti niitä niin tiukassa kontrollissa sekä teatteri- että televisioesitysten suhteen, että uudet katsojapolvet eivät niitä 1940- ja 1950-lu- vuilla juurikaan päässeet näkemään.

Kuten kirjassa todetaan, kohtalokkaaksi Lloydin maineelle kävi myös vuonna 1953 saa- tu Oscar-kunniapalkinto, jonka perusteluissa hänen sanottiin olevan paitsi komediamestari myös hyvä kansalainen. Jälkimmäinen mää- rittely oli niin avoin tölväisy kriitikkojen ja älymystön lemmikkiä, Yhdysvalloista hiljan käytännössä karkotettua Chaplinia kohtaan, että kiinnostus Lloydin tuolloin muodos- tumassa olevan akateemisen elokuvatutki- muksen piirissä jäi ilmeisesti osin juuri tuosta syystä pieneksi.

Lloydin amerikkalainen unelmapoika, joka ennen 1930-luvun suurta lamaa oli hurmannut koko elokuvia katsovan maailman amerikka- laista järjestelmällistä energisyyttä tuolloin ihailutta Neuvostoliittoa myöten, jäi maineel- taan vuosiksi kylmän sodan varjoihin, vaikka loppuvuosinaan saikin myös kriitikkopiirien arvostusta. Neuvostoliiton elokuvateollisuu- den johtajan Boris Šumjatskin suurmenestyk- sessä, Grigori Aleksandrovin ohjaamassa *Iloi- sissa pojissa* (*Vesjolyje rebjata*, NL 1934) Chaplin, Lloyd ja Keaton ovat animoituina alkukuvissa, jonka jälkeen ilmoitetaan, että he eivät esiinny tässä elokuvassa. Silti Lloyd lähetti asiantun- tevan tervehdyksen Moskovan ensimmäisille elokuvajuhlille helmikuussa 1935, ja Šumjatski

puolestaan poikkesi kesällä opintomatallaan Hollywoodissa haastattelemassa Lloydia tä- män kotona siinä kuin Chapliniakin.

Glödstafin mukaan Lloydin elokuvat saa- puivat Suomeen elokuussa 1923 ja saman vuoden lokakuussa hänet esiteltiin ensi kerran suomalaisille *Filmiaitta*-lehdessä. Kuitenkin nimi Harold Lloyd löytyy sanomalehdistä jo yli pari vuotta aiemmin: helmikuussa 1921 *Aamu- lehdessä* mainostetaan filmiä *Harald Lloyd bol- shevikkien luona* ja syksyyn mennessä nimi on lehdissä korjattu muotoon *Harold Lloyd bolshevikkien luona*, jaokuva lienee alkupe- räisnimeltään *A Sammy in Siberia* (1919). Huh- tikuussa 1923 mainostetaan kaksinäytöksistä Harold Lloyd -elokuva *Oi Jumala, miten mies saa kärsiä!* ja kerrotaan Lloydin ohittaneen Chaplinin suosiossa. Niin ikään kaksiosaista filmiä *Onnen Kultapoika* mainostetaan toisaalla. Toukokuussa tarjolla on jo kolmiosainen farssi *Ketunjahdissa*, joka on oletettavasti aihetta kä- sittelevä *Among Those Present* (1921).

Kari Glödstaf kirjoittaa kirjansa filmogra- fiassa usein kohtalaisen pitkät selostukset elokuvista. Kirjoitustyyliin näkyy hänen toimintansa elokuvakritiikin parissa: tekstit ovat selkeitä ja elokuvia analysoidaan niiden sisäisistä lähtökohdista. Miellyttävää hen- kilökohtaisuutta ja puheenomaisuuttakin teksteistä löytyy. Hän tuo myös selkeästi esiin suosikkinsa Lloydin tuotannosta.

Akateemisen elokuvatutkimuksen kentäl- le teksti ei pyri. Harold Lloydin elokuvien esityshistoriaan ja vastaanottoon Suomessa olisi kirjassa suonut paneuduttavan hiukan syvemmin, vaikka nämä eivät kirjan aiheena sinänsä olekaan. Luettavasti kirjoitettuna, lyhyt oppikurssi -tyylisenä teoksena *Harold Lloydin elämä ja elokuvat* kuitenkin puolustaa tienavaa- jana paikkaansa hyvin ihan sellaisenaan.

Jarkko Silén

FM